

Eiropas Reģionu komitejas atzinums “Pastiprināt ES rīcību ar mērķi aizsargāt un atjaunot pasaules mežus”

(2020/C 324/08)

Ziņotājs:	Roby BIWER (LU/PSE), Betemburgas (<i>Bettembourg</i>) pašvaldības padomes loceklis, Luksemburga
Atsauces dokuments:	Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Pastiprināt ES rīcību ar mērķi aizsargāt un atjaunot pasaules mežus” COM(2019) 352 final

IETEIKUMI POLITIKAS JOMĀ

EIROPAS REĢIONU KOMITEJA

1. atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas apņemšanos vairāk pūļu veltīt pasaules mežu aizsardzībai un atjaunošanai; pauž nožēlu par iesniegto priekšlikumu ierobežoto darbības jomu;
2. atzīmē Eiropas Savienības pēdējo desmitgažu centienus īstenot arī plašas apmežošanas programmas un dalībvalstīs pieņemt stingrus mežsaimniecības tiesību aktus, kas nodrošina atkārtotu apmežošanu un veicina dabisko ataugšanu, lai palielinātu meža platības; tomēr pauž bažas par satraucošajiem globālās meža, it īpaši pirmatnējo mežu, kas var būt gan neskarti, gan apsaimniekoti meži, degradācijas rādītājiem⁽¹⁾;
3. uzsver pirmatnējo mežu kā bioloģiskās daudzveidības “glabātāju” nozīmi. Tie sniedz ekosistēmu pakalpojumus, kas kalpo cilvēku veselībai (izmantošana farmācijā, uzturs, ārstniecības augi), sociālai iekļaušanai (garīgā veselība, nodarbinātības veicināšana lauku rajonos, ekotūrisms utt.), un tiem ir būtiska loma vides sargāšanā no pārtuksnešošanās, plūdiem, hidroģeoloģiskās struktūras degradācijas, augsnes erozijas, ekstremāliem laikapstākļiem, nokrišņu zudumu, piesārņota gaisa utt.; uzsver, ka ilgtspējīgi apsaimniekoti, cilvēka audzēti, kā arī pieauguši dabiskie meži var palīdzēt aizsargāt un saglabāt bioloģisko daudzveidību;
4. atzīmē, ka atmežošana ir ļoti sarežģīta parādība un ka tai ir vairāki cēloņi, no kuriem svarīgākais ir pasaules iedzīvotāju skaita palielināšanās, kas palielina pārtikas, barības, bioenerģijas, kokmateriālu un citu izejvielu pieprasījumu; uzsver, ka atmežošana ir otrs lielākais antropogēnu siltumnīcefekta gāzu emisiju avots un spēcīgs bioloģiskās daudzveidības izzušanas virzītājspēks⁽²⁾;
5. uzsver, ka mežu izzušanas novēršana var sniegt daudzus ieguvumus cilvēkiem un ekosistēmām, tostarp saglabāt bioloģisko daudzveidību, samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, pateicoties oglekļa absorbēšanai (viens no efektīvākajiem klimata pārmaiņu ierobežošanas pasākumiem), veicināt ekosistēmu pakalpojumu sniegšanu, kas var veicināt ilgtspējīgu izaugsmi un jaunu meža bioekonomiku, kuras pamatā ir racionāla un ilgtspējīga resursu izmantošana;
6. aicina Komisiju un dalībvalstis ierosināt reglamentējošus pasākumus un ieteikumus, kas būtu pielāgoti valstu, reģionālajām un vietējām specifiskajām atšķirībām, lai efektīvi vērstos pret visu veidu atmežošanu un sākotnējo mežu ekosistēmu – kas ir oglekļa krātuves –, degradāciju, kā arī nodrošināt atbilstošu finansējumu;
7. uzsver, ka mežu atjaunošana, sevišķi visvairāk atmežotajos Eiropas reģionos, joprojām ir viena no efektīvākajām klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās stratēģijām; šajā ziņā arvien lielāka nozīme varētu būt agromežsaimniecības sistēmu paplašināšanai – koku stādīšanai uz aramzemes un ganībām, kā arī ap tām;

⁽¹⁾ <https://www.cbd.int/forest/definitions.shtml>

⁽²⁾ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959378018314365#fig0005>

8. aicina panākt politikas saskaņotību, proti, ar dažādām politikas jomām, tostarp ar jauno KLP (kopējo lauksaimniecības politiku), ES starptautiskajām saistībām, arī Eiropas bioloģiskās daudzveidības stratēģiju 2030. gadam, Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam, Parīzes nolīgumu par klimata pārmaiņām, ES tirdzniecības politiku un Eiropas zaļo kursu saistītos centienus, mērķus un rezultātus saskaņot visaptverošā ilgtspējas stratēģijā, kurā paredzēti skaidri mērķi un īstenošanas pasākumi un pienācīgi līdzsvaroti sociālie, ekonomiskie un ekoloģiskie aspekti;

1. prioritāte: samazināt ES patēriņa pēdas nospiedumu uz sauszemes un nodrošināt to, ka ES tiek patērēti produkti no neatmežojošām piegādes ķēdēm

9. uzsver: pasaules mežu aizsardzības un atjaunošanas procesā svarīgākais aspekts ir tas, ka Eiropas Savienībai ir jānodrošina, ka Eiropas Savienībā tiek patērēti produkti no neatmežojošām trešo valstu piegādes ķēdēm; aicina Eiropas Savienību šajā procesā ļoti cieši iesaistīt patērētājus, lai viņi ietekmētu tos tirgus, kas balstās uz pirmatnējo mežu problemātisko pārveidošanu ar mērķi ražot plaši izmantotus produktus, piemēram, kafiju, kakao un palmu eļļu, un audzēt lauksaimniecības dzīvniekus;

10. vērš uzmanību uz nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem un vides iznīcināšanu dažādās produktu piegādes ķēdēs (piemēram, sojas pupas, palmu eļļa, cukurs, kakao, liellopu gaļa, izejvielas biodegvielas ražošanai) un uzsver, ka ar privātā sektora un finanšu nozares brīvprātīgām iniciatīvām līdz šim nav izdevies apturēt globālo atmežošanu un panākt mežu atjaunošanu; tādēļ aicina Komisiju pieprasīt vides standartu un rūpīgas cilvēktiesību ievērošanas pārbaudes (HRDD) ⁽³⁾ standartu obligātu ievērošanu;

11. norāda, ka daudzās ES dalībvalstīs un reģionos galvenais drauds meža ekosistēmu saglabāšanai ir meža ugunsgrēki. Ļoti svarīgi ir veicināt vietējo un reģionālo pašvaldību spēju vēl vairāk uzlabot savu noturību pret katastrofām, jo pašvaldības uz katastrofām reaģē pirmās. Ar vietējās sabiedrības īstenotiem pasākumiem var visātrāk un visefektīvāk ierobežot meža ugunsgrēku radīto kaitējumu;

12. aicina Komisiju veikt virkni pasākumu, lai stimulētu patērētāju aktīvu iesaistīšanu ilgtspējīgāku preču izvēlē, veicināšanā un lietošanā. Tas nozīmē, ka arī būtu jāizveido īpašas ES sertifikācijas shēmas neatmežojošiem produktiem, integrējot jau pastāvošās uz koksnes resursiem balstītu produktu (arī meža apsaimniekošanas un pārraudzības ķēdes ⁽⁴⁾) sertifikācijas shēmas, lai varētu veikt visaptverošu vērtējumu, kas piemērojams arī uz koksnes resursiem nebalstītiem produktiem. Būtu jāņem vērā tādi faktori kā: meža ilgtspējīga apsaimniekošana; meža apsaimniekošanas un ražošanas sistēmas, kas dabas resursus (piemēram, ūdeni), ķīmiskas vielas (piemēram, pesticīdus) un enerģiju (fosilo kurināmo un neatjaunojamo energoresursu enerģiju kopumā) izmanto samazinātā apjomā; neatmežošanas aspekti uz koksnes resursiem nebalstītu produktu ražošanā; tādu produktu veicināšana, kuru transportēšanai ir mazāka ietekme uz vidi (piemēram, vietējie ražojumi, oglekļa pēda); produktu aprites cikla novērtējumi, kas paredzēti, lai noteiktu to ietekmi uz vidi un lai varētu salīdzināt to ekoloģiskos raksturlielumus;

13. aicina Komisiju pastiprināt centienus cīņā pret nelikumīgu mežizstrādi, pilnībā un efektīvi īstenojot ES meža tiesību aktu ieviešanas, pārvaldības un tirdzniecības (FLEGT) 2018.–2022. gada darba plānu un it īpaši uzlabojot ES Kokmateriālu regulas īstenošanu;

14. aicina Komisiju uzlabot patērētāju informēšanu par ilgtspējīgas mežsaimniecības produktiem un šādu ražojumu popularizēšanu. To varētu paveikt, izstrādājot īpašu marķējumu, kurā norādīts produkta izraisītās atmežošanas rādītājs, un pilnveidojot jau pieejamās Eiropas datubāzes/informācijas sistēmas (piemēram, ekomarķējuma datubāzi) un tajās iekļaujot neatmežojošus produktus, kam jābūt viegli atpazīstamiem;

15. aicina Komisiju ieviest procedūras Eiropas informācijas sistēmā apkopotās informācijas un novērtējumu precizitātes pārbaudei, lai uzlabotu sniegtās informācijas ticamību, un norāda, ka tāpēc būtu vajadzīgas stingras izsekojamības prasības, kas garantē produktu izcelsmi, un efektīvākas uzraudzības un izpildes sistēmas, kuras palīdzētu novērst krāpšanu un produktu nepareizu marķēšanu; iesaka apsvērt citādas piegādes stratēģijas, it īpaši valstīs, kurās ir augsts atmežošanas

⁽³⁾ Valda vispārējs uzskats, ka rūpīga cilvēktiesību ievērošanas pārbaude (*Human Rights Due Diligence – HRDD*) ir instruments, ar ko uzņēmumi var apzināt, novērst, mazināt un uzņemties atbildību par savas vai savu uzņēmējdarbības partneru darbības negatīvo ietekmi uz cilvēktiesībām. <https://corporatejustice.org/priorities/13-human-rights-due-diligence>

⁽⁴⁾ Piem., *Forest Stewardship Council® (FSC®), Programme for the Endorsement of Forest Certification TM (PEFCTM)* utt.

līmenis un zems sertifikācijas segums un/vai augsts nelikumīgas mežsīrādes līmenis, piemēram, būtu jānosaka pienākums pierādīt, ka produkti ir iegūti ilgtspējīgi, un arī iesniegt dokumentus par materiālu tirdzniecību starp ekonomikas dalībniekiem un informāciju par visu piegādes ķēdē iesaistīto iepirkuma politiku;

16. mudina visas ES iestādes un aģentūras rādīt piemēru, mainot savu rīcību, iepirkuma principus un pamatlīgumus, lai izmantotu ilgtspējīgas mežsaimniecības produktus; turklāt aicina savus darbiniekus un locekļus kompensēt oglekļa emisijas, kas radušās ar viņu darbību Reģionu komitejā saistītajos lidojumos, proti, finansiāli atbalstīt ilgtspējīgas mežsaimniecības projektus;

17. uzsver, ka publiskais iepirkums, kas veido aptuveni 14 % no ES iekšzemes kopprodukta (IKP), varētu būt spēcīga svira, lai nodrošinātu ilgtspējīgāku produktu piegādi saskaņā ar darba, preču vai pakalpojumu piegādes līgumiem, kas noslēgti ar uzņēmumiem. Tāpēc Direktīvā 2014/24/ES par publisko iepirkumu ieviests aizliegums veikt atmežojošu produktu publisko iepirkumu var radīt būtisku pozitīvu ietekmi uz neatmežojošu produktu pieprasījuma veicināšanu;

18. norāda, ka patērētāju ieradumu pārorientēšana uz veselīgāku uzturu, kura pamatā ir augi un kurā ir daudz augļu un dārzeņu (tiem vajadzētu būt sertificētiem, ka tie ir neatmežojoši) kurš tādējādi samazina globālo gaļas patēriņu, var veicināt un saglabāt iedzīvotāju un planētas veselību, kā tas ierosināts C40 deklarācijā *Good Food Cities* ⁽⁵⁾; šajā ieradumu pārorientēšanā būtu jāņem vērā ieteikumi, kas formulēti stratēģijā “No lauka līdz galdam”, kurā ieteikts, cik vien tas iespējams, veicināt vietējo patēriņu, kas ir ilgtspējīgs vides un cilvēka veselības aspektā;

19. aicina Komisiju radīt sinerģiju un saiknes ar pašlaik pašvaldību, valstu un Eiropas līmenī un trešās valstīs īstenotiem projektiem un iniciatīvām, kas saistīti ar pilsētas mežu un ekoloģisku koridoru veidošanu; norāda, ka šīs iniciatīvas dod lielu ekoloģisku un sociālu labumu (ekosistēmu pakalpojumi) cilvēkiem, kuri dzīvo savienotās pilsētās, tostarp nodrošina tīru gaisu, ūdens plūsmas regulēšanu, augsnes aizsardzību pret ūdens un vēja radītu eroziju, noplicinātas zemes atjaunošanu, noturību pret katastrofām un klimata pārmaiņām, zemāku temperatūru vasaras dienās, pārtiku, augstāku bioloģisko daudzveidību pilsētā, labāku fizisko un garīgo veselību, augstāku vērtību īpašumiem utt.;

20. aicina šajos centienos iesaistīt Eiropas iedzīvotājus un vietējās un reģionālās pašvaldības, komersantus un ieinteresētās personas, kas pārdod produktus Eiropas tirgū (piemēram, starptautiskie uzņēmumi); norāda uz šo dalībnieku lomu mežu aizsardzībā un to, ka jāuzlabo korporatīvās atbildības pārskatu par pienākumiem sociālajā un vides jomā pārredzamība (kā tas paredzēts Direktīvā 2014/95/ES);

2. prioritāte: partnerībā ar ražotājvalstīm strādāt pie tā, lai mazinātu mežu noslodzes un garantētu, ka ES sadarbība attīstības jomā ir neatmežojoša, un 3. prioritāte: stiprināt starptautisko sadarbību, kuras mērķis ir apturēt atmežošanu un meža degradāciju un veicināt meža atjaunošanu

21. vērš uzmanību uz to, ka atmežošana galvenokārt notiek trešās valstīs. Kaut arī lielākā daļa šajās valstīs saražoto kokmateriālu tiek patērēti uz vietas, kokmateriālu sertifikācijas ieviešanas līmenis joprojām ir zems, jo sertifikāta iegūšanas izmaksas ir pārāk augstas, it īpaši mazajiem lauksaimniekiem, kuriem arī jākonkurē ar lētākiem tradicionālajiem vai pat nelikumīgi iegūtiem kokmateriāliem. Tāpat īpaša uzmanība jāpievērš tam, kā sertificēt produktus, kas balstīti uz koksnes resursiem, piemēram, dabisko kaučuku, ko iegūst daudzi mazie lauksaimnieki;

22. aicina uzlabot vides izglītību jaunattīstības valstīs, kurās atrodas pirmatnējie meži. Tas ir nozīmīgs aspekts, lai šajās valstīs palielinātu izpratni par šo valstu vides resursu nozīmi; norāda, ka iedzīvotāju tieša iesaistīšana šajās vides izglītības iniciatīvās varētu sniegt lielu labumu, piemēram,

a) labākas zināšanas par to, cik svarīgi ir ekosistēmu pakalpojumi, ko ilgtspējīgi apsaimniekoti meži un pirmatnējie meži sniedz sabiedrībai;

⁽⁵⁾ C40 deklarācijā “*Good Food Cities*” pilsētas apņemas pārtikas iepirkuma politiku pielāgot tā, lai cilvēku uzturs nenodarītu kaitējumu mūsu planētai, un ideālā gadījumā iepirkt bioloģiskās lauksaimniecības produktus, kā arī mūsu pilsētās atbalstīt tādas pārtikas plašāku patēriņu, kurā ir vairāk augu valsts produktu, un atteikšanos no neilgtspējīga, neveselīga uztura https://www.c40.org/press_releases/good-food-cities

- b) izpratne par daudzajiem ilgtspējīgas mežu apsaimniekošanas sniegtajiem tiešajiem un netiešajiem ieguvumiem;
- c) lielāka iespējamība, ka vietējiem atmežošanas un meža degradācijas ierobežošanas pasākumiem būs pozitīvi rezultāti; vairāk iespēju, ka dabas resursu aizsardzība radīs ilgtspējīgu to apsaimniekošanu, tādējādi sekmējot zaļās darbvietas un zaļu izaugsmi vietējiem iedzīvotājiem, utt.;
23. norāda, ka Eiropas Komisijai būtu jāapsver iespēja ierosināt pirmatnējo mežu noteikšanu par UNESCO mantojuma vietām, lai tos labāk aizsargātu pret atmežošanu un palielinātu iespēju pievērst sabiedrības uzmanību to aizsardzībai;
24. uzsver, ka daudzfunkcionalitātes ietvaros biodaudzveidība ir viens no tematiem, kam ir jāpievērš uzmanība debatēs par ES mežsaimniecības politikas satvaru; norāda, ka atmežošana, izcērtot pirmatnējo mežu vai pieaugušu dabisko mežu, dažkārt izraisa biodaudzveidības zudumu un ka šo daudzveidību ir grūti atjaunot, jo attiecīgā teritorija ir visnotaļ degradēta;
25. atzinīgi vērtē jauno ES mēroga Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam, ar kuru ES apņemas vērīnīgāk un aktīvāk īstenot pasākumus, kuru mērķis ir viscaur Eiropā apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un ekosistēmu degradāciju, kā arī padarīt Eiropas Savienību par pasaules vadošo spēku globālās bioloģiskās daudzveidības krīzes risināšanā, piem., nosakot aizsargājamas teritorijas statusu attiecībā uz vismaz 30 % no sauszemes, ieviešot juridiski saistošus ES dabas atjaunošanas mērķus un stingrākus aizsardzības noteikumus atlikušajiem ES pirmatnējiem un senajiem mežiem, ilgtspējīgi apsaimniekojot sekundāros mežus⁽⁶⁾, atjaunojot degradētās sauszemes ekosistēmas – mežus, augsni un mitrājus –, kā arī izveidojot zaļās zonas pilsētās;
26. aicina pielikt daudz lielākas pūles, lai sasniegtu mežsaimniecībai izvirzītos mērķus, kas noteikti jaunajā ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam, un vienoties par vērīnīgu globālo bioloģiskās daudzveidības politikas satvaru laikposmam pēc 2020. gada, kas jāpieņem gaidāmajā Konvencijas par bioloģisko daudzveidību 15. Pušu konferencē (ANO CBD COP 15), pamatojoties arī uz novērtējumu par to, kā tikusi īstenota stratēģija laikposmam līdz 2020. gadam;
27. uzstāj, ka tirdzniecības nolīgumi ir jāizvērtē attiecībā pret siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanas mērķi un ka to pamatā jābūt ilgtspējīgai attīstībai; mudina pastiprināt sadalās par mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un atmežošanas apkarošanu, kā arī integrēt atmežošanu ietekmes uz vidi novērtējumos. Tā kā atmežošana Brazīlijas Amazones reģionā ir sasniegusi rekordaugstu līmeni un lietusmežu ugunsgrēku apjoms ir pieaudzis par 84 %⁽⁷⁾, aicina ES un tās dalībvalstis apturēt ES un Mercosur ratifikāciju, kamēr Brazīlijas valdība nebūs panākusi stāvokļa maiņu;
28. aicina ES mežsaimniecības stratēģijā laikposmam pēc 2020. gada palielināt aktīvas, pielāgotas un kolektīvas mežsaimniecības ieguldījumu centienos saglabāt un uzlabot bioloģisko daudzveidību un tādējādi pilnībā izmantot ieguvumus, ko var sniegt bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmu pakalpojumi. Visiem šiem pasākumiem un centieniem būtu jāsekmē un jāveicina vērīnīgāka pasaules bioloģiskās daudzveidības politika, kurā Eiropai būtu jāuzņemas atbildība un vadošā loma;
4. prioritāte: pārvirzīt finansējumu, lai atbalstītu ilgtspējīgāku zemes izmantošanas praksi, un 5. prioritāte: sekmēt pieejamu un kvalitatīvu informāciju par mežiem un preču piegādes ķēdēm un piekļuvi šai informācijai; atbalstīt pētniecību un inovāciju
29. uzsver: par Komisijas paredzētajiem pasākumiem ES un pasaules mežu aizsardzībai un atjaunošanai ir plaši jāinformē Eiropas iedzīvotāji, lai palielinātu atbalstu šiem pasākumiem un paaugstinātu to efektivitāti;
30. aicina Komisiju izveidot Eiropas datubāzi, kas apkopo informāciju par ES un trešo valstu kādreiz un pašlaik īstenotiem projektiem un par ES dalībvalstu un trešo valstu divpusējiem projektiem, lai varētu novērtēt to ietekmi uz pasaules mežiem; uzsver, ka vietējās un reģionālās pašvaldības būtu jāiesaista šādu projektu īstenošanā;

⁽⁶⁾ <https://www.cbd.int/forest/definitions.shtml>

⁽⁷⁾ Brazīlijas Nacionālais kosmosa pētniecības institūts, 2019. gads.

31. aicina ES nākt klajā ar “rūpnieciskās ražošanas, digitalizācijas un dekarbonizācijas” stratēģiju, kuras mērķis būtu popularizēt ekoloģiskus aizstājējmateriālus, kas izgatavoti no koksnes un par kuru izcelsmi un oglekļa pēdu tiktu informēti patērētāji, un kas stimulētu “neatmežojošu” produktu sertificēšanu, veicinot šādu materiālu izmantošanu tādās nozarēs kā būvniecība, tekstilizstrādājumi, ķīmiskie produkti vai iepakojuma ražošana;
32. aicina Eiropas Savienību turpināt tādas pētniecības un monitoringa programmas kā Savienības Zemes novērošanas un monitoringa programmu *Copernicus* un citas monitoringa programmas, lai uzraudzītu preču piegādes ķēdi un lai varētu identificēt produktus, kuru ražošanas posmā notikusi atmežošana vai vides degradācija, un sniegt agrīnus brīdinājumus par šādiem produktiem;
33. aicina Komisiju apsvērt iespēju izveidot Eiropas Mežsaimniecības aģentūru, ņemot vērā to, cik svarīgi ir aizsargāt un atjaunot pasaules mežus.

Briselē, 2020. gada 2. jūlijā

*Eiropas Reģionu komitejas
priekšsēdētājs*

Apostolos TZITZIKOSTAS
